

Gynna klövern vid vallanlägg

Klöverhalter på 35-40 procent i vallen ger ett prisvärt foder. Vid vallinsådden gäller det då att gynna klövern på bästa sätt. Med 5 kilo rödklöverfrö och 1 kilo vitklöverfrö, insådd som sker på våren och en stråstyv insåningsgröda är förutsättningarna goda.

För att kunna minska andelen inköpta proteinfodermedel och samtidigt spara in på kvävegödslingen är ökad klöverandel i vallen det mest kostnadseffektiva sättet. Idag ligger ofta klöverhalterna i en konventionell vall på runt 10-15 procent medan ett prisvärt grovfoder behövt klöverhalter på 35-40 procent. Hur ska vi lyckas etablera en vall med önskad klöverandel när gräsen i dagens vallfröblandningar är mer aggressiva och vallfröblandningarna innehåller en låg andel klöver?

Rödklöver klarar tre skördar

Klöverarterna är olika! Vitklöver gynnas av många skördar medan man alltid tidigare sagt att rödklöver passar bäst i tvåskörde-system. Dagens rödklöversorter har visat sig klara flera skördar. Men rödklövern blir ändå kortvarig i vallen och avkastar normalt sett bara bra i två år på grund av exempelvis rottröta i stjälken. Och till skillnad mot vitklöver är den platsbunden och kan inte "komma igen" efter en nedgångsperiod som vitklöver klarar. Därför blir etableringen i en rödklövervall extra viktig.

Så 5 kilo rödklöver

Utifrån äldre försök rekommenderades det förr att så minst 5 kilo rödklöverfrö per hektar för en diploid sort och 9 kilo rödklöverfrö för tetraploida. Av vitklöver rekommenderades att så 3-4 kilo frö per hektar. I nya vallinventeringar indikerar resultaten att det är lönsamt att hålla uppe

klöverandelen i de konventionella vallfröblandningarna. 4-6 kilo rödklöver (20-25 procent) tillsammans med cirka 1 kilo vitklöver (5 procent) är den nivå som jag rekommenderar för den konventionella vallen. I dagens konventionella vallfröblandningar är totala innehållet av klöver ofta kring 15 procent. Överväg därför att köpa till rödklöverfrö separat om du vill öka klöverandelen i vallutsädet.

För ekologiska vallar med lägre kväveintensitet visar vallinventeringen att vallfröblandningens innehåll av klöver inte är så viktig utan här räcker 2-3 kilo rödklöver och cirka 1 kilo vitklöver (för blandningar utan lusern).

Så in i vårvete

Ofta hävdas att skyddsgrödan vid vallinsådd ska vara en tidigt mognande vårsäd. Men när man i äldre försök jämfört hur vårvete, havre samt tidigt eller medelsent korn fungerat som insåningsgröda för rödklöver/gräsvall hade alla arterna samma effekt på vallens avkastning och klöverhalt. Det viktiga är alltså inte att välja en tidigt mognande vårsäd utan istället har det större betydelse att välja en stråstyv gröda som inte orsakar liggsåd. Här är vårvete ett intressant val som är värt att prova. Det är en stråstyv gröda som släpper ner mycket ljus till insådden och som dessutom har ett högt fodervärde. Lämplig utsädesmängd är 80 procent av normal mängd.

Insådd i en helsädesgröda är mycket gynnsamt för vallens avkastning samtidigt som försöksresultat anger klöverandelar i förstaårsvallen som ligger på samma nivå som vid insådd i tröskad spannmål eller vid sådd i renbestånd, se tabell 1. Praktiska erfarenheter säger dock att klöverhalten snarare ökar vid insådd i helsäd. Det beror förmodligen på att det är få som verkligen sänker utsädesmängden till skyddsgrödan. Den tidiga helsädeskörden gynnar då klövern mer än tröskad spannmål. Två in-

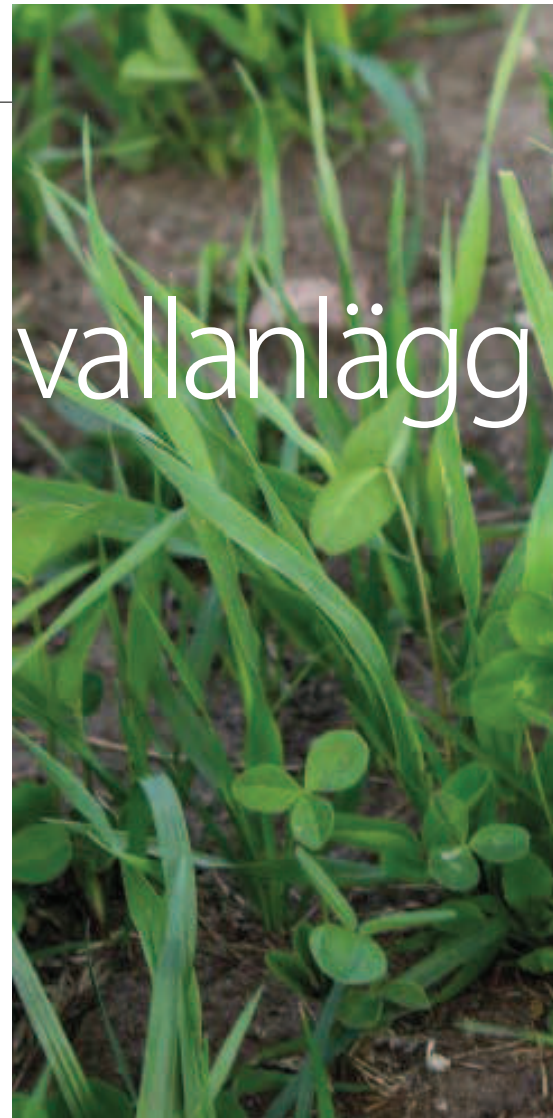
gressanta arter att kombinera till helsäd är vårrågsvete eller vårvete och åkerböna. De är båda sent mognande och gör att återväxten inte kräver skörd insåningsåret.

Halmen påverkar

Vid insådd i tröskad stråsådd är det bästa för insådden och även klöveretableringen om all halmen tas bort. Det är då klövern har störst chans att ta plats. Däremot har man visat i försök att en liten mängd hackad och jämnt spridd halm kan vara ett skydd för vinterns påfrestningar åtminstone i kallare lägen. Om marken är blöt och förhållandena dåliga för körning i fältet kan tunga maskiner skada vallinsådden rejält. Då är det bättre att lämna kvar halmen hackad och väl utspridd på fältet för att inte riskera insådden även om det missgynnar klöverandelen i vallen!

Vårsådd för rödklöver

Måste då vallen sås på våren för att klövern ska ta sig? Trots att försöken är få har man

ningen

Klövern vinner på liten konkurrens

Insåningsgröda	Vall 1	Klöverandel (%)
Korn	100 (7 685 kg ts)	32
Westerwoldiskt rajgräs, 20 kg/ha	84	26
Italienskt rajgräs, 20 kg/ha	91	16
Helsäd	109	31
Utan insåningsgröda	111	30

Tabell 1. Äldre försök visar att insädd i stråsäd, helsäd och sädd i renbestånd alla ger en god chans för klöver att utveckla sig väl till förstaårsvallen.

Bäst etablering med vårsädd

Såtidpunkt	Vall 1	Rödklöver (%)	Ogräs skörd 1 (%)
På våren, i helsäd (havre)	100 (9 530 kg ts)	44	4
Mitten av juli, utan insåningsgröda	91	25	12
Mitten av augusti, utan insåningsgröda	73	10	19
Mitten av sept, utan insåningsgröda	49	0	23
Mitten av oktober, utan insåningsgröda	33	2	67

Tabell 2. I försök med tidpunkt för vallsädd ser man både hur första vallårets avkastning och rödklöverandelen sjunker stadigt med senare sädd än våren. Ogräsandelen stiger samtidigt.

i en försöksserie med rödklöverinsädd tydligt sett nyttan med vårsädd vall, se tabell 2. Rödklöverandelen ligger på en hög nivå jämfört med alla senare såtidpunkter i där vallen såddes i renbestånd i mitten av juni, juli och augusti. Havren togs som helsäd i mitten av juli och bidrog utan tvekan till gynnsammare förhållanden för vallen jämfört med en gröda till mogen skörd.

Precis som många erfarenhet säger ska alltså vallen sås på våren för bästa avkastning, minsta ogräsandel och bra rödklöveretablering. Vitklöver är inte lika känslig för senare sädd och under extremt torra förhållanden kan det vara aktuellt att etablera vallen på hösten. Men det gäller bara vitklöver av klöverarterna och man ska vara medveten om att den avkastar betydligt sämre än rödklöver och att den inte tål torka!

Osäkert restaurera

Istället för att bryta upp och nyanlägga en vall kan det vara lockande med insädd av

nytt vallfrö för att förlänga vallens livstid några år. Tanken är att hämma ogräsen framfart, höja vallens avkastning och förbättra den botaniska sammansättningen. I försök med restaurering av långliggande vallar har det dock varit svårt att förut säga om arbetet är mödan värd eller inte. Genom att köra i vallen på våren stör man tillväxten och riskerar därmed att förstaskörden blir lägre än om man lämnat vallen ostörd även om andra- och tredjeskörden ofta hämtar sig. Risker är stor att den nya insädden inte bidrar något eftersom konkurrensen från de etablerade plantorna är för hög.

Vill man pröva att restaurera en vall har man bäst förutsättningar att lyckas med att så in vitklöver i en vall där klöver förvunnit. Säden ska då ske tidigt på våren, det går oftast att göra före vårbruket. En förutsättning för att det ska fungera är att kvävegödslingen uteblir och att beståndet hålls nere genom täta putsningar eller bete. ■

Avslutande råd

- Gör alltid en nollkväveruta vid vallinsädd och utvärdera klöverandelen i vallen
- Köp till rödklöverfrö om du ofta får en vall med lite klöver trots måttfull kvävegödsling.
- Så in i helsäd - prova vårrågvete/åkerböna för att slippa skörda återväxten
- Vid insädd i spannmål till tröskning, prova vårvete!

TEXT: SOFIA KÄMPE,
HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPET
SKARABORG
sofia.kampe@
hushallningsallskapet.se

